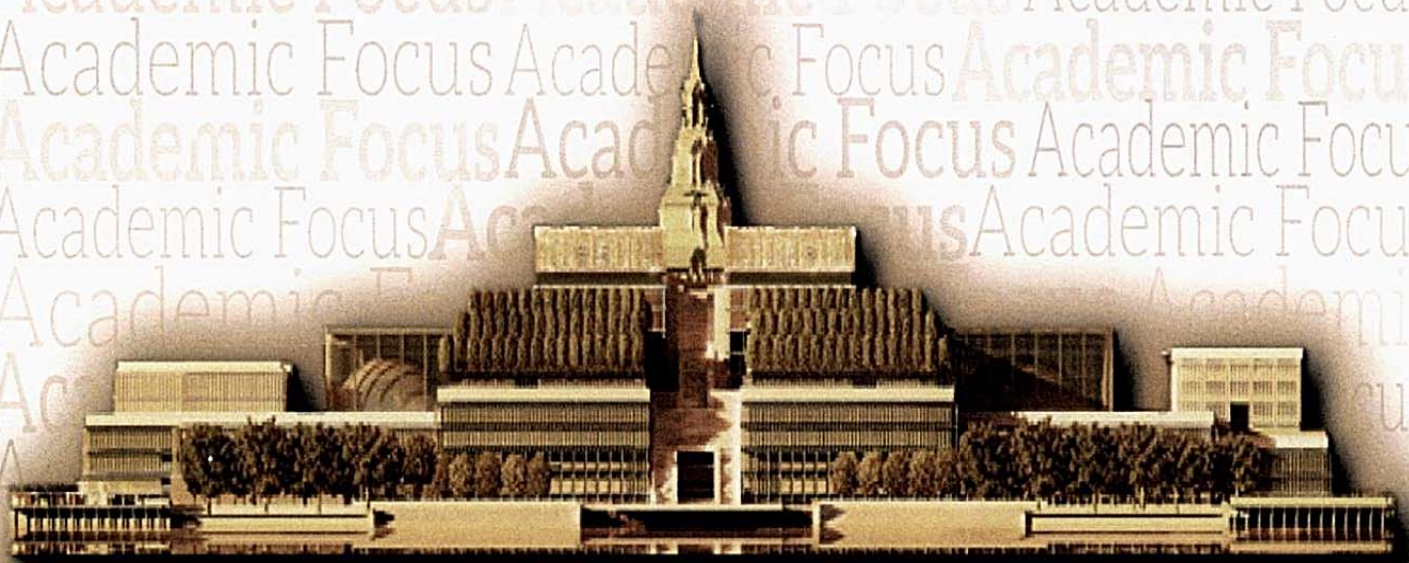

Academic Focus

เอกสารวิชาการ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวโรฮิงญา

สู่ปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติข้ามชาติ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISSN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

3. ร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหามหาภัยในระยะเวลาของการย้ายถิ่นฐานจากบ้านเกิด โดยเน้นในเรื่องการแก้ไข ปัญหาการค้ำมนุษย์ การป้องกันการอพยพแบบไม่ปกติ การลักลอบและการค้ำมนุษย์แบบครอบคลุม เช่น มาตรการกฎหมายในการต่อสู้กับขบวนการค้ำมนุษย์ให้เข้มงวดมากขึ้นเพื่อกำจัดอาชญากรรมข้ามชาติ และการแก้ปัญหาผู้ย้ายถิ่นแบบไม่ปกติที่ต้นเหตุโดยการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตที่ได้รับผลกระทบนั้นด้วยการ สร้างอาชีพ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ทำมาหากินในประเทศตนเอง

4. ร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหามหาภัยที่ประเทศต้นทางโดยเฉพาะพม่าและบังคลาเทศ โดยเน้นย้ำว่า ทุกประเทศต้องใช้หลักการร่วมแบ่งปันภาระระหว่างประเทศ (International Burden Sharing) และไม่จุด ประเด็นที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ โดยเห็นชอบให้มีการเพิ่มความเข้มงวดในการ บังคับใช้กฎหมายผ่านกรอบความร่วมมือขององค์การสหประชาชาติในการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงเพิ่มความร่วมมือในการปฏิบัติการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ โดยจัดตั้งปฏิบัติการสืบสวนพิเศษ เรื่องการค้ำมนุษย์ในประเทศที่ได้รับผลกระทบ

นอกจากนั้น สหรัฐอเมริกาให้เงินช่วยเหลือจำนวน 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ออสเตรเลียให้เงินช่วยเหลือ จำนวน 5 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย และสวีเดนและเดนมาร์กให้ความร่วมมือด้านเทคนิค และองค์การระหว่าง ประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐานให้เงินช่วยเหลือจำนวน 26 ล้านดอลลาร์ รวมทั้งอนุมัติให้สหรัฐอเมริกาใช้ เครื่องบินร่วมปฏิบัติการในน่านน้ำและน่านฟ้าไทยเพื่อช่วย Boat People หรือผู้อพยพ แม้ว่าพม่าเห็นชอบ กับผลการประชุมดังกล่าว และยินดีกับการที่ต่างชาติจะเข้าร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ต้นเหตุ แต่การประชุมดังกล่าวกลับไม่มีการกล่าวถึงการให้สัญชาติคนโรฮิงญาแต่อย่างใด ซึ่งเกิดคำถามว่าในอนาคต หากชาวโรฮิงญาไปอยู่ประเทศที่สามจะได้สัญชาติอะไรและจะมีอนาคตอย่างไร และยังคงเป็นคำถามที่ยังไม่มี คำตอบจากที่ประชุมครั้งนี้ (ประชุม 17 ประเทศ “โรฮิงญาไร้ตัวตน”, 2558)

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

จากสถานการณ์การอพยพของชาวโรฮิงญาทำให้ปัญหาการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติของ ชาวโรฮิงญาเริ่มถูกจับตามองและถูกยกระดับขึ้นมาเป็นประเด็นที่น่าห่วงใยในระดับภูมิภาคและนานาชาติ เพราะไม่ใช่แค่ไทย แต่มาเลเซียและอินโดนีเซียกำลังประสบปัญหาเช่นเดียวกัน และเมื่อการอพยพของชาว โรฮิงญามีมากจนเกินความสามารถที่จะแบกรับภาระไว้ได้ จึงเกิดคำถามว่าเหตุใดประเทศตนจึงต้องแบก ภาระในสิ่งที่ตนไม่ได้ก่อ ทั้งการต้องใช้เงินภาษีประชาชนในการช่วยคนที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ตนเอง ทั้งต้องสร้าง ที่พักพิงชั่วคราวที่หลายคนเกรงว่าจะกลายเป็นบ้านถาวร อีกทั้งเงินช่วยเหลือจากองค์กรต่างประเทศก็มี ไม่เพียงพอ แม้ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และถือเป็นเหตุสำคัญ ในการผลักดันให้ชาวโรฮิงญาไหลบ่าอพยพโยกย้ายถิ่นฐานออกมา รวมทั้งการพยายามผลักดันผู้ลี้ภัย ชาวโรฮิงญากลับถิ่นฐานหรือไม่ยอมรับรองให้ที่พักพิงนั้น ก่อให้เกิดประเด็นด้านมนุษยธรรมและการละเมิด สิทธิผู้ลี้ภัยที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาพอสมควร จากกรณีของชาวโรฮิงญาอยู่ในสถานะของบุคคลเข้าเมือง ผิดกฎหมายและบางส่วนทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงอาจถูกละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ได้่างอย่างมาก

ทั้งจากนายหน้าค้าแรงงานและนายจ้าง ซึ่งชาวโรฮิงญาเหล่านี้ล้วนมีความต้องการที่จะกลับบ้านและสามารถที่จะตัดสินใจในการคืนถิ่นของตนได้เองหากทราบและมั่นใจว่าสถานการณ์ปลอดภัยเพียงพอ

อย่างไรก็ตามชาวโรฮิงญาถือเป็นมนุษย์และบุคคลตามนิยามของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎบัตรสิทธิมนุษยชนรับรอง ประเทศไทยในฐานะที่มีพันธกรณีอยู่กับกฎบัตรสิทธิมนุษยชนย่อมมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและงดเว้นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของชาวโรฮิงญาด้วย ถึงแม้ชาวโรฮิงญาไม่ใช่พลเมืองสัญชาติไทยและมีปัญหาทางเอกสารยืนยันในความเป็นสัญชาติพม่า แต่การจัดการปัญหาผู้อพยพชาวโรฮิงญาจะต้องไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

นับเป็นทศวรรษที่ชาวโรฮิงญาอพยพย้ายถิ่นโดยการลักลอบเข้าเมืองและกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย อาจด้วยเหตุภัยสงครามจากรัฐยะไข่ ประเทศพม่า รวมถึงปัญหาการค้ามนุษย์ที่ทำให้กลุ่มชาวโรฮิงญาไร้สัญชาติไหลบ่าเข้ามาและลุกลามเป็นปัญหาระดับชาติที่ยังไม่มีแนวทางจัดการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน แม้จะมีการหารือร่วมกันถึงทางออกเรื่อยมา ซึ่งนอกเหนือจากการที่ประเทศไทยช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมแล้ว สิ่งที่จะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน คือ การจำแนกชาวโรฮิงญาว่าหลบหนีเข้าเมืองจากเหตุใด จากภัยสงคราม จากการปราบปราม หรือลักลอบเข้าเมืองเพื่อความอยู่รอดของตน และในกรณีที่ชาวโรฮิงญาเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ จะต้องมีการสอบสวน สอบสวน และคัดแยกให้ชัดเจน ซึ่งการช่วยเหลือก็จะแตกต่างกันไป เพราะหากมีกระบวนการค้ามนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการสอบสวนสอบสวนอย่างตรงไปตรงมาและดำเนินการทางกฎหมายอย่างจริงจังต่อไป โดยประเทศไทยต้องให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง จริงใจ คำนึงถึงมิตรภาพและความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้มีความพยายามสกัดกั้นและผลักดันชาวโรฮิงญาออกจากประเทศ เพราะเกรงปัญหาความมั่นคง เนื่องจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานข้ามชาติสามารถก่อให้เกิดปัญหาซับซ้อน วุ่นวายให้แก่การปกครองได้มีไม่น้อย แม้ว่าชาวโรฮิงญาคือบุคคลที่หลบหนีหรือหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์จากประเทศของตนมาก็ตาม แต่ประเทศไทยไม่สามารถดูแลชาวโรฮิงญาหรือต้องแบกภาระได้ตลอดไป ดังนั้น นอกจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแล้ว ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐที่ต้องรับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า ต้องมุ่งแก้ปัญหาที่รากเหง้าโดยดึงแรงสนับสนุนจากนานาชาติ และพยายามกดดันให้ประเทศพม่าแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในประเทศของตนอย่างจริงจัง โดยต้องมีการเจรจาทางการเมืองกับประเทศต้นทางคือพม่าหรือกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อหารือร่วมกันในการหาทางออกร่วมกันว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ต่อไปอย่างไร เพื่อที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริงและยั่งยืน

ทั้งนี้ การจะคลี่คลายปัญหาดังกล่าวซึ่งกลายเป็นปัญหาระยะยาว ต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศพม่าเป็นสำคัญ เพราะถ้ายังขาดความร่วมมือจากประเทศพม่าก็คงเป็นไปได้ยากที่จะสำเร็จ ซึ่งการแก้ไขปัญหาวโรฮิงญานี้ขึ้นอยู่กับทิศทางทางการเมืองของพม่าซึ่งขึ้นอยู่กับทางเลือกตั้งทั่วไปซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดชะตากรรมของชาวโรฮิงญา โดยพม่าจะมีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในปลาย พ.ศ. 2558 ซึ่งคำตอบในการแก้ไขปัญหาวโรฮิงญาจะชัดเจนขึ้นเมื่อเราทราบว่า ประธานาธิบดีคนใหม่ของพม่า

คือใคร และมีนโยบายอย่างไร แต่ทั้งนี้ในทางการเมืองของพม่านั้น ไม่มีนักการเมืองหรือพรรคการเมืองใดของพม่าเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องโรฮิงญา เพราะจะทำให้คะแนนเสียงของตนลดลง เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าคนพม่าส่วนใหญ่ต่อต้านและต้องการผลักดันชาวโรฮิงญาออกนอกประเทศ อีกทั้งชาวโรฮิงญาไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ชาวโรฮิงญาจึงตกอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของพม่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่งในปลาย พ.ศ. 2558 จะมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งความร่วมมือของประชาคมอาเซียนไม่ได้มุ่งยึดถือการบูรณาการทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงคำนึงถึงความสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งในกฎบัตรอาเซียนได้ระบุว่าประเทศสมาชิกจะไม่ก้าวก่ายกิจการภายใน แต่ขณะเดียวกันอาเซียนมีหน้าที่ส่งเสริมความยุติธรรมในภูมิภาค โดยปัญหาผู้อพยพชาวโรฮิงญาถือเป็นชะตากรรมที่เกิดขึ้นจริงกับคนในภูมิภาค นับเป็นความท้าทายของอาเซียนต่อการมีบทบาทส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนของคนในภูมิภาคได้จริงหรือไม่ ซึ่งในความเป็นจริงหากรัฐบาลของประเทศหนึ่ง ไม่ยอมรับคนของประเทศตนแล้ว บทบาทของอาเซียนคงไม่อาจจะเข้าถึงได้ ทำให้บทบาทที่ผ่านมาของอาเซียนต่อกรณีชาวโรฮิงญาทำได้เพียงพยายามประสานกับรัฐบาลพม่าให้จัดการกับปัญหาด้านมนุษยธรรมของชาวโรฮิงญาเท่านั้น แต่อาเซียนไม่สามารถกดดันให้พม่าให้สิทธิความเป็นพลเมืองกับชาวโรฮิงญาได้ แต่กระนั้นการแก้ไขปัญหาชาวโรฮิงญาจะต้องให้ความสำคัญกับพม่าซึ่งเป็นประเทศต้นทาง トラบใดที่ประเทศพม่ายังคงไม่ยอมรับและปฏิบัติกับชาวโรฮิงญาเช่นเดียวกับพลเมืองในประเทศ เรื่องนี้ยังคงเป็นปัญหาที่ทางอาเซียนต้องหาทางแก้ไขร่วมกันต่อไป

การแก้ไขปัญหาชาวโรฮิงญาภายใต้กรอบอาเซียนต้องมีจุดเริ่มต้นในความสมดุลระหว่างการไม่ก้าวก่ายกิจการภายในของประเทศสมาชิกกับเรื่องการรักษาสีทธิมนุษยชนในภูมิภาค แม้ว่าปัจจุบันอาเซียนยังไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวโรฮิงญาได้อย่างเต็มที่ แต่หลักการสำคัญคือทุกประเทศในคาบสมุทรอินเดียดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาโดยเฉพาะประเทศต้นทาง ประเทศที่เป็นทางผ่าน และประเทศที่เป็นจุดมุ่งหมายที่ผู้อพยพต้องการเข้าไปอาศัยอยู่ โดยต้องมีการเน้นย้ำว่า ทุกประเทศต้องใช้หลักการร่วมแบ่งปันภาระระหว่างประเทศ (International Burden Sharing) และไม่จุดประเด็นที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ต่อไป เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เป็นประเด็นเร่งด่วนที่ถูกสะสมมายาวนานให้สำเร็จเพื่อประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จัดทำโดย

นางสาวพิรุวรรณ กิตติคุณ

วิทยากรชำนาญการ

กลุ่มบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (10 มิถุนายน 2558). นักวิชาการชี้ “โรฮิงญา” ทำทนายอาเซียน.

สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/650999>
การุณ อิศระชน. (มกราคม 2555). โรฮิงญา ดิ้นรนสุดขอบฟ้า...เพื่อชีวิตใหม่. NATIONAL GEOGRAPHIC, 11(126), 86-105.

จารุวัฒน์ เกยูรวรรณ และปกป้อง เลาว์ณยศศิริ. (3 มีนาคม 2550). รายงานพิเศษ : โรฮิงยาร์ส คือใคร

สืบค้น 23 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.prachatai.com/journal/2007/03/11803>
เจษฎา มีบุญลือ และ ปิยะนุช ปิ้ว. (23 กุมภาพันธ์ 2556). สืบค้น 29 กรกฎาคม 2558 จาก http://www.sscthailand.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&Itemid=521&gid=7&orderby=dmdatecounter&ascdesc=DESC&lang=en

จากโรฮิงญา สู่คำถามต่อกฎหมายผู้ลี้ภัยไทย. (17 มกราคม 2556). สืบค้น 5 สิงหาคม 2558

จาก <http://ilaw.or.th/node/1813>

ฉลา กาญจนว. (7 กุมภาพันธ์ 2556). แก้ปัญหาโรฮิงญา ด้วยหลักสิทธิมนุษยชน. สืบค้น 23 มิถุนายน 2558

จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/489261#sthash.7XC2SBjH.dpuf>

ชาติพันธุ์ - ศาสนา ปัญหาซ้อนปัญหาในรัฐอาระกัน. (16 มิถุนายน 2555). สืบค้น 29 กรกฎาคม 2558 จาก

<http://transbordernews.in.th/home/?p=1089>

ทีมข่าวอิสรา. (22 พฤษภาคม 2558). เปิดตัวเลขผู้อพยพโรฮิงญาจากทุกมุมโลก. สืบค้น 12 มิถุนายน 2558

จาก http://www.isranews.org/south-news/stat-history/item/38744-no_38744.html

ทหารเรือเร่งช่วยผู้อพยพชาวโรฮิงญากลางทะเล ก่อนทำตามประสงค์. (15 พฤษภาคม 2558).

สืบค้น 6 สิงหาคม 2558 จาก <http://i-newsmedia.net/in/%E0%B8%97%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%9E%E0%B8%A2/>

บัณฑิต ไกรวิจิตร. (20 มีนาคม 2556). เรือนมนุษย์ “โรฮิงญา” พวกเขาถูกจัดประเภทว่า “คนไร้รัฐ?”.

สืบค้น 13 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/03/45853>

ประกอบ คู่ปรัตน์. (7 เมษายน 2552). ชาวโรฮิงญา (Rohingya people) ชนกลุ่มน้อยในพม่า.

สืบค้น 11 สิงหาคม 2558 จาก <http://pracob.blogspot.com/2009/04/rohingya-people.html>

ประชุม 17 ประเทศ “โรฮิงญาไร้ตัวตน”. (30 พฤษภาคม 2558). สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก

<http://www.komchadluek.net/detail/20150530/207154.html>

ประเทศไทย: ความท้าทายด้านสิทธิมนุษยชนยังไม่ได้รับการแก้ไข. (1 กุมภาพันธ์ 2556).

สืบค้น 23 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.hrw.org/de/node/113209>

ประธานสมาคมโรฮิงญาแห่งประเทศไทยเข้าพบท่านจุฬาราชมนตรี. (1 กุมภาพันธ์ 2556).

สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก http://www.skthai.org/news/337908/144179_1301037096

- ประมวลภาพ ทำไมโรฮิงญาไม่ยอมอยู่ในรัฐอาระกัน?**. (28 พฤษภาคม 2558). สืบค้น 13 สิงหาคม 2558 จาก <http://news.muslimthaipost.com/content.php?page=sub&category=100&id=24128>
- ผู้จัดการรายวัน**. (22 มกราคม 2556). “**วิกฤติโรฮิงญา**” ทะลักเข้าไทยนับแสน สิทธิมนุษยชนเกินพอดีหรือไม่ ? . สืบค้น 23 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=956000008911>
- ผู้ไร้บ้านกว่า 1 แสนคนในรัฐอาระกัน จะย้ายเข้าอยู่บ้านพักชั่วคราวภายในสัปดาห์หน้า**. (3 กรกฎาคม 2556). สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก <http://salweennews.org/home/?p=6393>
- เผยเรือชาวโรฮิงญาขาดอาหารและน้ำ – ขอความช่วยเหลือ**. (12 พฤษภาคม 2558). สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.tnamcot.com/content/183290>
- พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล**. (2540). **การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าจากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาเลเซีย - อินโดนีเซีย พร้อมรองรับ “โรฮิงญา”**. (20 พฤษภาคม 2558). สืบค้น 13 สิงหาคม 2558 จาก <http://news.voicetv.co.th/thailand/207786.html>
- รมว.ต่างประเทศย้ำการประชุม"ย้ายถิ่นฐานแบบผิดปกติ"ไม่ห้ามใช้คำว่า "โรฮิงญา"**. (29 พฤษภาคม 2558). สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1432886417
- ศิววงศ์ สุขทวี**. (29 สิงหาคม 2556). **โรฮิงญา ชีวิตภายใต้อำนาจ จากชายแดนด้านตะวันตกของพม่าถึงไทย**. สืบค้น 11 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/08/48462>
- สักกรินทร์ นิยมศิลป์**. (2555). **สถานการณ์และท่าทีของรัฐแรกรับต่อปัญหาผู้ลี้ภัยแบบยืดเยื้อในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ความยืดหยุ่นคือหนทางออก**. ใน กุลภา วจนสาระ และกฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ), **ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย** (น. 61-83). กรุงเทพฯ: ประชากรและสังคม.
- สรินดา อาริธรรมศิริกุล**. (28 พฤษภาคม 2558). **อาเซียนจะแก้ปัญหาโรฮิงญาอย่างไร ทำไมต้องแก้**. สืบค้น 23 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.siamintelligence.com/%E0%B9%89how-to-solve-rohingya-people/>
- สุรินทร์ ปัทมาศสนุพงษ์**. (5 มิถุนายน 2558). **จากโรฮิงญาถึงคนไร้สัญชาติในอาเซียน**. สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.aftershake.net/?p=610>
- สำนักข่าวไทย**. (29 พฤษภาคม 2558). **ที่ประชุมย้ายถิ่นฐานไม่ปกติฯเห็นพ้องแก้ปัญหาโรฮิงญา 3 ด้านสำคัญ**. สืบค้น 12 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.tnamcot.com/content/196729>
- สำนักข่าวเนชั่น**. (12 กุมภาพันธ์ 2552). **โรฮิงญา แรงงานข้ามชาติ กับการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงฯ**. สืบค้น 24 มิถุนายน 2558 จาก http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=338&auto_id=1&TopicPk=